

Op vrijdag 2 maart 2012 vond op het Landgoed Den Treek-Henschoten de eerste Nationale Strepndag plaats, een initiatief van Nederlandse blessters. Het doel van deze informeel en informatief opgezette dag was het uitwisselen van ervaringen en gedachten, maar vooral ook om uniforme blesstekens en -kleuren vast te stellen. Dit is bedoeld om de werkketen van beheerplanning tot houtafvoer zorgvuldig te laten verlopen en de communicatie onderling en naar het publiek te verbeteren. Twee jaar verder maken enkele oud-deelnemers aan deze Nationale Strepndag de balans op. Hoe staat het met het vak van de blesser en zijn de toen afgesproken kleuren en tekens inmiddels gemeengoed geworden?

Blessen: welke boodschap zit achter de bos-graffiti?

— Jeroen Oorschot (Borgman Beheer Advies), Anton Vos (Avos Bosadvies), Co van Drie (Van Drie Bosbeheer), Marnix Bouwmeester (Bouwmeester Bosbeheer), Boudewijn Swart (Swart Advies)

foto's: Anton Vos

Eerste dunning met toekomstbomen: oranje balk en fluor blauwe stip.

> Door het ontschorsen van een stukje stam van een naaldboom ontstaat er een witte harsplek: de bles. In bosbouwland is het werkwoord bles- sen hiermee gemeengoed geworden. Met de intrede van markeringsverf is het gebruik van het blesmes - of bijl in onmin geraakt en de herkomst van het woord bles- sen onduidelijk geworden. Als een bezoeker van het bos aan de blesser vraagt waarom bomen een kleurtje krijgen, wordt bij het horen van het woord 'bles' al snel gedacht aan het zegenen van het bos. De opmerking dat die graffiti eerder een vloek is voor het bos dan een zegen, is dan snel gemaakt. Met het gebruik van blesverf is het bles- sen uitgegroeid tot een communicatiemiddel bij de beheerplanning, bosexploitatie en publieksvoor- lichting. Het gebruik van meerdere kleuren en tekens is eenvoudig en gebeurt dan ook steeds va- ker. Soms lijkt het bos versierd als een kerstboom. Eenduidigheid ontbreekt waardoor er verwar- ring kan ontstaan met onbedoelde fouten bij de exploitatie als gevolg. Daarom is ons inziens meer uniformiteit in het gebruik van bleskleuren en -tekens wenselijk. Op deze manier is zowel aan de

vakcollega als aan het publiek het verhaal achter een bosbehandeling goed uit te leggen: "blauw blijft, oranje gaat om".

Krijgt de eigenaar wat hij wil of verwacht? Het bos is van de eigenaar en hij of zij moet er op kunnen vertrouwen dat het bos na een ingreep zich gaat ontwikkelen in de richting die past bij de vastgestelde visie en doelstellingen. De blesser is daarom een belangrijke schakel in de keten eigenaar-beheerder-blesser-houthandel-zager- uitrijder. De eigenaar mag verwachten dat de wensen qua uitvoering van het bleswerk en de houtexploitatie gerealiseerd worden. De beheer- der vertaalt het langetermijndenken in korteter- mijndoelen. De blesser maakt op basis hiervan de keuzes welke bomen moeten blijven en welke moeten wijken. De blesser tekent letterlijk de bosbehandeling uit en de houtexploitanten moeten hiermee uit de voeten kunnen. Van elk schakel in de keten is vakmanschap vereist. Een goede onderlinge communicatie is essentieel. Zorgvuldigheid bij beheerplanning, exploitatie en voorlichting dient geborgd te zijn voor een duur-

zaam beheer. De blesser vergaart veel boskennis waarmee zowel de beheerder als de bosexploi- tant hun voordeel kunnen doen. Elk bosbestand wordt, vaak in meerdere werkgangen, volledig doorkruist. De blesser krijgt hiermee een totaal- indruk van het functioneren van het bos en haar ecologische en cultuurhistorische waarden. Het terugkoppelen en doorgeven van al deze kennis aan de andere schakels in de keten van bousei- naar tot exploitant, lijkt ons van groot belang. Zowel voor het bosesysteem zelf als voor alle partijen die bij het bosbeheer betrokken zijn en voor het behoud van het vertrouwen van het pu- blic, dat zich soms zorgen maakt of er doordacht en zorgvuldig gewerkt wordt in het bos. Gelukkig kan de blesser tegenwoordig beschikken over een breed scala aan digitale hulpmiddelen om veldkennis op te slaan en te delen. Desondanks blijven eenvoudig te begrijpen blesmarkeringen in het bos noodzakelijk voor een zorgvuldig ver- loop van de bosbehandeling van A tot Z.

Nationale strepenstandaard: het bos-alfabet Op de Strepndag in 2012 heeft een groep blessters

afspraken gemaakt voor de toepassing van bleskleuren en -tekens die eenduidig en eenvoudig zijn. Twee jaar later zijn de ervaringen gedeeld en geëvalueerd op de volgende punten:

- Voorkomen van een kakofonie aan kleuren en tekens in het bos
- Goede zichtbaarheid voor machinale houtoogst, ook na langere tijd (> 1 jaar)
- Eenduidige markering voor een soepel en zorgvuldig verlopende houtoogst
- Eenvoudige markering, te begrijpen zonder instructie of kaart
- Herkenbaar en uitlegbaar voor de eigenaar en recreant

De afspraken wat betreft het kleurgebruik waren simpel:

- Rode of oranje blesmarkering (of een kleur binnen deze kleurrange) voor bomen die geveld moeten worden
- Blauwe blesmarkering voor bomen die blijven en een bepaalde status hebben, bijvoorbeeld toekomstboom, dunningspad, habitatboom

Elke variant van kleur binnen het spectrum van rood of blauw wordt geaccepteerd. Bijvoorbeeld roze, licht- of donkerblauw. Omwille van een goede zichtbaarheid voor de exploitatie worden markeringen op ooghoogte aangebracht. Markante bomen krijgen indien nodig een blauwe stip op de stamvoet die niet zeer opvallend is voor de recreant.

Voor het gebruik van blesstekens werden verder geen gedetailleerde afspraken gemaakt. Uitwisseling van ervaringen met stippen, strepen of kringen op bomen in verschillende situaties werd belangrijker geacht. Eén uitzondering werd gemaakt, namelijk voor het aanduiden van

dunningspaden. Afsproken is om een dubbele blauwe streep op de randbomen en een verticale oranje streep op de bomen/struiken in het hart van het pad te gebruiken.

Bleservaringen met de kleuren en tekens

Het ezelsbruggetje "blauw blijft - oranje gaat om/rood is rooien" werkt goed in de communicatie. Het is gemakkelijk te onthouden en geeft in een notendop weer waarom er graffiti op de bomen wordt gespoten.

Van markeringsverf of blesverf zijn vele merken en kleuren verkrijgbaar. Een standaardkleur is daarom niet af te spreken. Wel is er onderscheid te maken in gewone blesverf en langblijvende blesverf. De langblijvende blijft zeker vijf jaar goed zichtbaar in tegenstelling tot de gewone die

na twee jaar nog maar beperkt zichtbaar is. Voor bijvoorbeeld toekomstbomen of dunningspaden heeft langblijvende verf het voordeel dat deze nog goed zichtbaar is bij de volgende blesronde. Fluorescerende verf helpt daarentegen de exploitant in donkere bossen en/of op de kortere herfst- en winterdagen.

Voor het aanduiden van dunningspaden is ook gewerkt met langblijvende gele verf in plaats van blauwe verf. Deze gele kleur bevat goed omdat het voldoende opvalt voor de exploitant en het bosbeeld weinig verstoort. Nadeel is dat je als blesser een extra spuitbus mee moet nemen. Bovendien stoort de langblijvende (donker)blauwe verf nauwelijks, in tegenstelling tot de standaard fluorblauwe blesverf. Het feit dat langblijvende verf vrij donker is, zorgt ervoor dat de markering

Met tekens communiceren met exploitant.

Wat vertelt de blesser?

Het Nederlandse bos wordt steeds gevarieerder. Dit bos is onoverzichtelijker en ingewikkelder bij het afwegen van de juiste maatregel dan de vlak-tegewijs beheerde bossen. Tegelijkertijd ligt de lat van de maatschappelijke eisen op het gebied van bosecosysteembehoud, -onderhoud en -gebruik steeds hoger. Op duurzame wijze moeten diverse functies en maatschappelijke wensen gerealiseerd en vaak gecombineerd worden in een bos.

De blesser maakt de gehele dag keuzes uit een breed palet aan beheermaatregelen en dit vraagt deskundigheid. Achter elke bles zit voorbereiding en kennis van de bossamenstelling, bosontwikkeling, bodem en bosgeschiedenis van een gebied.

Ervaring en gevoel voor de groei en samenhang van het bos zijn belangrijke facetten bij het blessen. De basis haal je uit de boeken. Daarna is het vooral veel en regelmatig doen. Goede leermeesters zijn hierbij belangrijk en door veel te discussiëren met elkaar over de diverse processen die zich in het bos afspelen wordt de kennis steeds verder bijgespijkerd. De benodigde kennis is breed. Naast het uitvoeren van de blesopdracht is er continue alertheid op te behouden ecologische elementen

en cultuurhistorische relictten, wordt mogelijk gevaar van bomen langs wegen en paden ingeschat en wordt bedacht hoe de exploitatie zorgvuldig én efficiënt kan verlopen.

De resultaten van de het bleswerk en de vergaarde veldkennis worden vastgelegd en teruggekoppeld

aan de opdrachtgever. De digitale boomklem en gps zijn hiervoor onmisbare instrumenten. Gelukkig kan tegenwoordig de veldkennis gedeeld worden via de cloud met het programma www.bosbot.com. Het berekenen van de omvang van de houtoogst, exploitatiekaarten maken, veldgegevens verwerken in GIS-bedrijfskaarten of alles laten zien op de smartphone in het bos, is hiermee mogelijk.

De blesser heeft de meeste veldkennis van de voorgenomen velling. Hij of zij moet in klare taal het vaktechnische verhaal achter de bles kunnen vertellen aan iedereen die meer wil weten over het hoe en waarom van de kleuren in het bos. Aan de exploitant voor zorgvuldigheid, aan de recreant voor draagvlak.

in jonge bossen minder zichtbaar is dan fluor-kleuren en dus voor het markeren van toekomstbomen minder geschikt is.

De laatste jaren worden naast toekomstbomen ook QD-bomen aangewezen. Deze bomen hebben een hoge beschermingsstatus omdat in deze bomen extra geïnvesteerd wordt. Om deze bomen goed zichtbaar te laten zijn voor de exploitant, is het gebruik van verschillende kleuren opgevolgd. Een kring van langblijvend wit is het best bevalen. Recreanten reageren positief en maken opmerkingen vinden dat het vriendelijk oogt in het bos en dat het leuk is om te weten welke bomen het meest vitaal en kwalitatief het beste zijn en de grootste kronen gaan krijgen.

Ervaringen

Wat betreft het gebruik van tekens zijn de volgende ervaringen opgedaan. Stippen zijn langer zichtbaar dan strepen doordat er meerdere lagen verf over elkaar heenkomen. Bovendien komt het bleswerk minder massaal over voor een recreant. In jong bos zijn strepen wel beter zichtbaar. Het spuiten van strepen of kringen veroorzaakt echter veel meer spuitnevel, waar je automatisch doorheen loopt om de kring te maken en is dus arbo-technisch minder verantwoord.

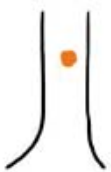
Bij het uitzetten van exploitatiepistes werkt het gebruik van een dubbele streep op de randbomen in combinatie met een verticale streep op bomen en struiken in het hart van het pad erg goed. De dubbele streep helpt bij de oriëntatie tijdens het blesen en de exploitatie en bij het terugvinden van dunningspaden bij de volgende blesronde. Een apart teken voor de ingang van een pad als bijvoorbeeld de hoofdletter I of een blauwe pijl is overbodig. Het aanvullend nummeren van paden, zowel in bos als op kaart, wordt wel als waardevol ervaren als ondersteuning bij de oriëntatie en bij de communicatie voor behoud beschermde flora- en fauna-elementen.

Tot slot, vermijd het gebruik van teveel en complexe tekens. Y-splitsingen of doodlopende

Den met eekhoornnest, zorgvuldigheid vereist.

Het bos-alfabet

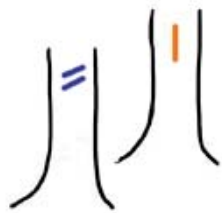
Vellen en afvoeren

3 rode/oranje stippen, 3-zijdig op ooghoogte

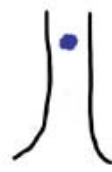
Vellen en laten liggen

Rode/oranje kruis, weerszijden van de boom op ooghoogte

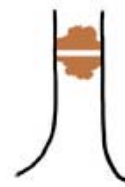
Rijrichting exploitatiepiste

Oranje verticale streep, aan weerszijde van de boom of struik in rijspoor harvester: boom wordt geveld

Toekomstboom

Blauwe stip, driezijdig op ooghoogte

QD-boom

Witte streep rondom op ooghoogte

Ringboom

Oranje streep, rondom op stamvoet

Dubbele blauwe streep op boom langs dunningspad: boom blijft staan

dunningspaden werken verwarrend voor de machinist en moeten tot een minimum beperkt worden. Het wel of niet aanduiden van gevaarlijke bomen langs paden, habitatbomen of te ringen bomen moet gebeuren in overleg met de beheerder in verband met de verdere begeleiding van de bosbehandeling.

Flora- en fauna-elementen markeert de blesser in het kader van de Gedragscode Zorgvuldig Bosbeheer. Er zijn ervaringen met diverse kleuren verftekens, bijvoorbeeld groene strepen of blauwe stippen en met diverse soorten lint van rood-wit plastic tot markeringsband van papier. Verf of plastic lint voor beschermde flora- en fauna-elementen worden als minder prettig ervaren. Deze blijven zichtbaar na de houtoogst of worden niet opgeruimd. Paperlint verweert binnen twee jaar en gaat dus lang genoeg mee voor een houtoogst mits ze niet vroegtijdig worden verwijderd. De kleur wit heeft de voorkeur in verband met de hoge beschermingsstatus.

Bos-alfabet

Met de uitwisseling van ervaringen komen we tot een bos-alfabet, een eenvoudige en eenduidige taal die snel te leren is door de gebruiker van het bos, van exploitant tot recreant.

Voor een uniforme blesstandaard zijn de volgende afspraken gemaakt:

- Dunningspaden: verticale rode/oranje streep (fluorescerend) aan weerszijde van de bomen en struiken die staan in het werkp pad, dubbele blauwe streep (langblijvende verf) bij de ingang en met regelmaat op blijvende bomen direct langs het dunningspad
- Te vellen bomen: minimaal 3 rode/oranje stippen (fluorescerende verf). In jong bos horizontale balk aan weerszijde boom
- Te ringen bomen: rode/oranje streep rondom op stamvoet, eventueel met toevoeging R
- Vellen en laten liggen: rood/oranje kruis (fluorescerend) aan weerszijde boom
- Toekomstbomen: 3 blauwe stippen (fluorescerend)

- QD-bomen: witte streep rondom op de boom (langblijvende verf)
- Flora- en faunamarkeringen: wit papierlint

De overeengekomen blestekens zouden een mooie aanvulling kunnen zijn op de uniforme richtlijnen voor houtmeten en de AVIH-GPS-Standaard uit 2007, die zorgt voor gestandaardiseerde opname van inventarisatiegegevens rondom het bleszen, voorbereiding van de houtoogst en flora- en fauna-inventarisaties. Hiermee is de bos- en natuurbeheersector weer een stap dichterbij een complete en goede voorbereiding van duurzaam bos- en natuurbeheer.

Ondertussen zullen de dertig initiatiefnemers van de Nationale Strepdag de gemaakte afspraken in de praktijk brengen en waar mogelijk andere blesbers te overtuigen om hetzelfde te gaan doen.

Voor meer informatie over het Bos-alfabet, kun u contact opnemen met de auteurs.<

jeroen@borgmanbeheer.nl

Voorbeelden van het nieuwe bos-alfabet.

ADVERTENTIE

Van der Leij advies, beheer en management
 Voor bos, natuur en landschap,
 met oog voor duurzaamheid
 en esthetiek

R*

www.vanderleijabm.nl